

Gabūs muzikai vaikai:
pastebēti ir nepakeņkti

Žydrē Jankevičienē

„Gabus vaikas turi būti atpažįstamas ne tam, kad galėtume jį pavadinti „gabiū“, bet tam, kad jis gautų geresnį, jo poreikius atitinkantį ugdymą.“ *(Pagal A. Šimelionienę)*

- **François Gagné. Diferencijuotas gabumų ir talento modelis**

(kitoje skaidruolėje)

(Differentiating Model of Giftedness and Talent, 2009)

- Didžiulis poveikis požiūriui į gabių vaikų ugdymą

TALENTAS = aukščiausi 10 %

KATALIZATORIAI

GABUMAI = aukščiausi 10 %

Įgimtų gebėjimų sritys

Protiniai (PG)
 Sklandus mąstymas (indukcinis/dedukcinis)
 Išryškėję (susiformavę) žodinis (verbalinis), erdvinis mąstymas, atmintis, stebėjimo svarbos supratimas, nuovokumas, metakognicija.

Kūrybos (KG)
 Išradingumas (problemų sprendimas)
 Vaizduotė, originalumas (menai)
 Sklandi atranka

Socialiniai-emociniai (SEG)
 Protiniai gabumai (įžvalgumas)
 Komunikavimas (empatija, taktas)
 Įtakingumas (lyderystė, įtikinėjimas)

Sensomotoriniai (SG)
 S: regėjimas, girdėjimas, uoslė
 M.: jėga (tvirtumas), ištvėrmė, refleksai, koordinacija etc.

Galimybės (šansas)

Vidiniai asmeniniai (AK)

Fizinis: būdingi bruožai, fiziniai ar protiniai trūkumai, sveikata ir kt.

Motyvacija: poreikiai, interesai, vertybės ir kt.

Valja (valios jėga, pastangos, atkaklumas, savęs valdymas, susikaupimas, darbo įgūdžiai, iniciatyvumas, planavimas ir kt.)

Asmenybė: temperamentas, savybės, bruožai, gera savijauta, savęs supratimas ir savigarba, prisitaikymas.

Pozityvus / negatyvus poveikis

PLĖTROS PROCESAI
 Formalus / neformalus mokymasis, pratybos

Pozityvus / negatyvus poveikis

Aplinkos (AK)

Aplinka: fizinė, kultūrinė, socialinė, šeimos (paveldimumas) ir kt.

Žmonės: tėvai, mokytojai, bendraamžiai, auklėtojai ir kt.

Aprūpinimas: programos, veiklos, paslaugos ir kt.

Įvykiai: susitikimai, varžybos, apdovanojimai, nelaimingi atsitikimai ir kt.

Sistemiškai išvystyti įgūdžiai (SysDev) Sritis
 (atitinkamai mokykla-amžius-jaunystė)

Akademiniai (teoriniai): kalbos, gamtos mokslai, humanitariniai mokslai ir kt.

Menai: vaizduojamieji, drama, muzika ir kt.

Verslas: pardavimai, verslumas, vadovavimas ir kt.

Laisvalaikis: šachmatai, videožaidimai, dëlionės ir kt.

Socialinė veikla: media, visuomeninė, tarnyba ir kt.

Sportas: individualus ir komandinis

Technologijos: amatai ir prekyba, elektronika, kompiuteriai

Bendrieji intelekto gabumai (*pagal A. Šimelionienę*)

Vaikai pasižymi:

- sparčia pažintine raida;
- ankstyvais skaitymo įgūdžiais (sulaukus 4–5 m.);
- gera atmintimi, plačiomis bendrosiomis žiniomis;
- turtingu žodynu;
- plačiais interesais, domėjimusi mokslu, literatūra ar menu;
- smalsumu, imlumu naujai informacijai;
- šie vaikai greitai ir lengvai supranta ir įsimena informaciją;
- mokosi ir išmoksta lengvai ir greitai;
- greitai suvokia abstrakčias sąvokas, simbolius, idėjas;
- pasižymi pastabumu, greitai pastebi ir supranta ryšius;
- lengvai ir greitai sprendžia sudėtingas problemas.

Specialieji gabumai (*pagal A. Šimelionienę*)

Vaikai:

- nuodugniai domisi tam tikro mokomojo dalyko ar meno sritimi;
- puikiai įsimena tos srities informaciją, greitai įgyja, tobulina ir plečia tos srities žinias;
- siekia pagalbos, kai nori praplėsti tos srities žinias;
- įgytas žinias pritaiko praktikoje;
- turi vidinę mokymosi motyvaciją, mėgsta ir renkasi pamokas, mokomuosius dalykus, susijusius su jų interesų sritimi;
- dažnai renkasi tos srities veiklą laisvalaikiu, studijuoja, praktikuojasi savo noru, niekieno neverčiami, stengiasi pagerinti turimus įgūdžius.

Kūrybingi vaikai (*pagal A. Šimelionienę*)

- yra pastabūs
- lengvai kuria ir pateikia naujas idėjas;
- lanksčiai mąsto;
- jų mintys ir sprendimai neįprasti, unikalūs, originalūs;
- naudojami įvairiomis problemų sprendimo strategijomis;
- turi lakią vaizduotę, daug fantazuoja;
- jiems paprastai patinka naujos ir sudėtingos situacijos;
- toleruoja dviprasmybes, nežinojimą;
- yra intelektualiai žaismingi;
- yra emociškai jautrūs, intuityvūs, empatiški.

Psichomotoriniai gabumai (*pagal A. Šimelionienę*)

Vaikai:

- išsiskiria energingumu, aktyvumu, judrumu;
- linkę ir mėgsta užsiimti fizine ir sportine veikla, treniruojami savo noru, niekieno neverčiami;
- yra atletiški, gerai valdo kūną, pasižymi gera judesių koordinacija.

Akademiniai gabumai (*pagal A. Šimelionienę*)

Akademiškai gabūs vaikai:

- pasižymi turimomis žiniomis ir gebėjimu šias žinias panaudoti.
- teikia pirmenybę sudėtingesniai, naujesniai ir besikeičiančiam mokymosi kontekstui.
- pasižymi greitesniu problemų sprendimu (nors planavimo stadijai laiko skiria daugiau)
- greičiau suvokia ir veiksmingiau sprendžia problemas.
- puikiai naudojami procedūrinėmis žiniomis (puikiai žino, kaip atlikti tam tikros sekos veiksmus, veikti pagal algoritmus, naudoti įvairias pažintines strategijas).
- pasižymi lankstumu sprendžiamoms problemoms ir pasirinkdami problemų sprendimo strategijas.
- išsiskiria iš bendraamžių geresniais metapažinimo įgūdžiais ir savireguliacija.

Svarbiausia: informacijos apdorojimo greitumas, žinios ir jų panaudojimas, metapažinimo įgūdžiai, problemų sprendimo ir strateginiai gebėjimai.

Gabių mokinių atpažinimas mokykloje

(pagal A. Brandišauskienę)

- Mokytojai atpažįsta tuos gabius mokinius, kurie ugdymo procese išsiskiria aukštais verbaliniais gebėjimais.
- Mokytojai labiausiai nepastebi / nevertina kūrybingų mokinių.
- Pedagogai į šių mokinių didelį kūrybiškumą (t. y. gabumų raišką) gali žvelgti net kaip į sarkastiškumą, netaktiškumą, norą nusižengti drausmei ir pan.
- Pirmenybė teikiama mokiniams, kurie turi tam tikrų pasiekimų ir yra malonūs mokytojams.
- Vaikai, kurie pasižymi nevaržomu, neįprastu kūrybiškumu pedagogų dažnai nuvertinami.
- Kova dėl puikių pažymių riboja gabių mokinių emocinę raidą (pvz., jų laisvę žaisti ir būti kūrybingiems) ir slopina asmenybę.

Muzikai gabūs vaikai (*pagal A. Šimelionienę*)

- reaguoja į muziką anksčiau nei vidutinių gabumų vaikai, gan anksti pradeda rodyti domėjimąsi muzika;
- puikiai atkartoja išgirstas dainas ir muzikines temas, greitai ir lengvai jas išmoksta;
- geriau nei kiti jaučia ir skiria muzikinių garsų tembrą, tonus, ritmą;
- pasižymi gera muzikine atmintimi, puikiai atsimena melodijas ir nesunkiai gali jas atkurti;
- groja vienu ar keliais muzikos instrumentais, mėgsta groti kartu su kitais;
- gali užbaigti pradėtas melodijas;
- mėgsta klausytis muzikos.

Muzikiniai gabumai

- Tai sudėtingas, bet aiškiai pastebimas psichofiziologinių galimybių kompleksas.
- Muzikinių gabumų kokybė kiekviename žmoguje pasireiškia individualiai – savitomis kombinacijomis, jų raiška yra individuali.
- Muzikiniai gabumai yra ypatinga muzikinių gebėjimų sąranga, apimanti tiek tradicinius elementus, tiek estetinį jautrumą, interpretacinius kūrybinius gebėjimus (*pagal E. E. Gordoną*).
- Svarbiausia muzikinė savybė Gordonui yra *muzikalumas* – gebėjimas suprasti ir išreikšti muzikos prasmę ir jos estetinę vertę.
- Gabumai – potencija, gebėjimai – ką mokinys išmoko, pasiekimai.

Muzikiniai gabumai (*E. E. Gordono pozicija*)

- Gabumų diagnozavimas – išsiaiškinti potencines galimybes ir suteikti reikiamą ugdymą.
- Sąlyginai 2 proc. žmonių gimsta be muzikinių gabumų.
- Remianti Gordono tyrimais: 68 proc. gimsta su vidutiniais muzikiniais gabumais, 16 proc. aukštesni, 16 proc. – žemesni.
- Aukštesni prigimtiniai muzikiniai gabumai yra geresnių pasiekimų sąlyga.

Muzikinių gabumų struktūra *(pagal E. E. Gordoną)*

- Dermės pojūtis (gebėjimas suvokti ir atkurti garso aukštumą, trukmę, tembrą, stiprumą – muzikinė klausa)
- Ritmo pojūtis ir gebėjimas judėti koordinuotai ir tempe
- Muzikalumas (gebėjimas jausti ir suteikti muzikai ekspresijos)

H. Gardnerio muzikinis intelektas

(*struktūrinis muzikos suvokimas*)

Vaikams būdinga:

- Jautrumas garso aukštumui, trukmei, tembrui
- Melodijos ir metro pojūtis
- Įžvelgti ir siekti struktūruoti aplinką
- Įsiminimui padeda muzikinės priemonės
- Lengvai įsimena užsienio kalbos frazes ir žodžius
- Mėgaujasi šokiu ir dainavimu
- Aistringai mėgsta muziką
- Lengvai įsimena dainas
- Aukštam lygyje supranta muzikines struktūras, darinius, natas, intonacijas ritmą

Muzikinių gabumų ugdymas (*pagal E. E. Gordoną*)

- Nervų ląstelės aplinkos poveikyje kinta – tinkamais stimuliuojant jų skaičius auga, o nestimuliuojamos – mažėja skaičius
- Muzikinių dinastijų fenomenas rodo nepaprastai didelę muzikinės aplinkos reikšmę muzikinių gabumų raidai
- Derminių garsų santykių suvokimas svarbesnis nei absoliuti klausa
- Ekspresyvus muzikavimas parodo, kad atlikėjas supranta muziką
- Muzikinė intuicija nėra įgimta, ji susijusi su didele patirtimi, kuri ilgainiui tampa sąmoninė

Muzikinių gabumų ugdymas (*pagal E. E. Gordoną*)

- iki 9 m. lavinamieji muzikiniai gabumai, po – stabilieji
- Iki 9 metų būtina muzikinė stimuliacija – vėliau ją kompensuoti beveik neįmanoma
- Svarbiausias muzikinės veiklos aspektas – klausymasis ir gebėjimas suprasti specifinį muzikos turinį
- Muzikinė klausa lavinama klausymusi, dainavimu, muzikine patirtimi, žiniomis
- Audijavimas:
  - muzikos suvokimas faktiškai jai neskambant
  - muzikinio vyksmo apibendrinimas ir numatymas (prognozavimas) – reikalinga intensyviai ugdytis visapusę muzikinę patirtį

Kaip atpažinti muzikai gabius vaikus? Mokytojų liudijimai

- „Savo pamokose stengiuosi sukurti gerą pasitikėjimo atmosferą. Gabūs vaikai anksti atskleidžia savo gabumus muzikinio garso aukštumo ir ritmo srityse. Aš naudoju savo sukurtus testus, kurie padeda man suprasti, kurie vaikai turi aukštesnius gabumus, nei jų bendraamžiai. Dauguma iš jų pasirenka ir Karališkosios muzikos akademijos parengtus testus, kurie tiksliai nustato muzikinių gabumų lygį.“
- „Muzikai gabūs vaikai lengvai atpažįsta muzikinius darinius, puikiai intonuoja ir girdi, kai kas nors intonuoja blogai, aistringai mokosi muzikos: klausosi, atlieka ir mėgaujasi muzikine veikla. Pasižymi savidisciplina. Pasižymi muzikalumu. Muzikai gabūs vaikai dažniausiai gyvena, maitinasi ir kvėpuoja muzika!“
- „Kai aš mokau smuikuoti gabų mokinį, jam išmokti pjesę dažniausia užtrunka kelias minutes, ar kelias dienas – tikslūs natos, intonacija, dinamika. Vidutinių gabumų mokiniams tai užtrunka vidutiniškai nuo kelių dienų iki savaitių. Gabūs vaikai visada groja tikslai intonuodami, išpildo interpretacinį sumanymą iškart jį pasiūlius.“

Gabaus muzikai vaiko bruožai

- **Ritmiškas judėjimas**, gera koordinacija, tempo išlaikymas
- **Jautrumas, atidumas garsams**, dėmesio atkreipimas (girdi geriau, daugiau, nei kiti, absoliuti klausos)
- Domina **muzikos kūrimas** – tai gali tapti emocinės iškvos kanalu.
- **Mėgavimasis vienatve**. Būsimieji muzikai dažniau mėgsta būti vieni su instrumentu, nei būti dėmesio centre.
- Gebėjimas **identifikuoti instrumentų tembrą**
- Gebėjimas **groti iš klausos**
- Neįtikėtinai atsidavę – **akivaizdi vidinė motyvacija ir savikontrolė**
- **Muzika „užverbuoja“** – net kurį laiką nutolę nuo jos, būsimi muzikai visada grįš pasidavę savo vidiniam balsui.
- Dauguma muzikų tiesiog nori būti su muzika. Apšviestos scenos yra nepatogi vieta, palyginus su tysių repeticijų kambariu, apsaugotų nuo išalkusių publikos akių ir ausų.

Kaip reiškiasi gabumai?

- **Stebėti**, kaip vaikas juda – gabūs muzikai vaikai juda ritmiškai, beldžia ritmą, pulsuoja, trepsi.
- **Klausytis**, kaip vaikas reaguoja ir kalba apie garsus. Mums įprasti garsai gabiam vaikui yra muzika.
- **Patikrinti** – padainuokite vaikui žinomą dainą ar pagrokite melodiją su intonacijos klaidomis. Gabus vaikas iškart pastebės klaidą!
- **Padrąsinti**. Paprašykite vaiko pakartoti pagrotą / padainuotą melodiją. Padrąsinkite jį tėtis – gabus vaikas gali nustebinti sukurta melodija.

Gabumai vs darbas?

(D. Z. Hambrick, E. M. Tucker-Drob)

- Naujausi tyrimai atskleidžia, kad gabumai ir darbas turi sudaryti tandemą.
- Tyrinėjant identiškus ir neidentiškus dvynius paaskėjo, kad genai turi didesnės reikšmės tuomet, kai praktikuojama gabumų sritis. Nepraktikuojant genai neturi reikšmės.
- Patyrę, kvalifikuoti, žinomi muzikai praktikuojasi reikšmingai daugiau už kitus.

10 000 valandų taisyklė

- Anders Erikson vs Malkolm Galdwell
- Įdėkite maždaug 10 000 valandų darbo ir tapsite tos srities ekspertu.
- Bet kokia praktika netinka. Sąmoninga praktika!
- Reikalingi gabumai, atsitiktinumai, sėkmingai susiklosčiusios sąlygos.

Kaip ugdyti gabius muzikai vaikus

- Skatinti „Dirbti“ vaizduotėje
  - Įsivaizduoti būsimą koncertą.
  - Groti vaizduotėje, kartotis partitūras.
  - Įsivaizduoti, kaip kūrinys skambės keičiant sąlygas.
- Skatinti kurti
  - Daugumoje muzikos pamokų mokome vaikus atlikti tai, ką sukūrė kiti, taip mokomasi muzikos. Bet niekada ne per anksti įtraukti ir paskatinti mokinių kūrybingumą.
  - Kai mokiniui leidžiame interpretuoti muziką ir kurti savąją, jie pradeda suprasti ir vertinti muziką naujomis priemonėmis.
- Skatinti klausytis muzikos, ypač gyvojo garso koncertų
  - Niekada negali būti tikras, kas įkvėps jūsų *protege*. Tai, kad jis pradėjo mokytis vieno žanro, ar vienos rūšies muzikos dar nereiškia, kad jis nenorėtų praplėsti savo patirties kitur.
  - Kiekvienas turi mokytis vertinti skirtingų stilių ir žanrų muziką, ypač tai svarbu gabiems vaikams.
- Skatinti pasirodyti
  - Pasirodymas – publikai didelėje salėje, klasės draugams, šeimai...
  - Pasirodymas didelei ar mažai auditorijai ugdo vaiko pasitikėjimą ir skatina jį suprasti vertę ir tęsti mokymąsi.
  - Muzikiniai įvykiai gali dar labiau paskatinti norą muzikuoti.
- Subalansuoti ugdymą – pamilti rašto darbus
  - Užtikrinti bendrąjį ugdymą
  - Dirbti išvien su tėvais, iš širdies siekti visa ko geriausia vaikui.

Visapusis išsilavinimas

- Muzikai gabūs vaikai turi neįprastą aistrą muzikai ir troškimą išreikšti save per ją. Jie gali praktikuotis daugybę valandų neverčiami – jų troškima ir motyvacija yra labai stiprūs.
- Gabus vaikas turi būti išugdytas ir kaip atlikėjas, ir kaip asmenybė: jam reikia rūpestingos priežiūros (autoritetas) – visapusiškas prusinimasis sustiprins pasitikėjimą savimi
- Vaikai turi reflektuoti savo augimą ir vystymąsi, gilintis į save – jauniems muzikams dažnai gresia perdegimas. Gabūs vaikai turi turėti vaikystę.

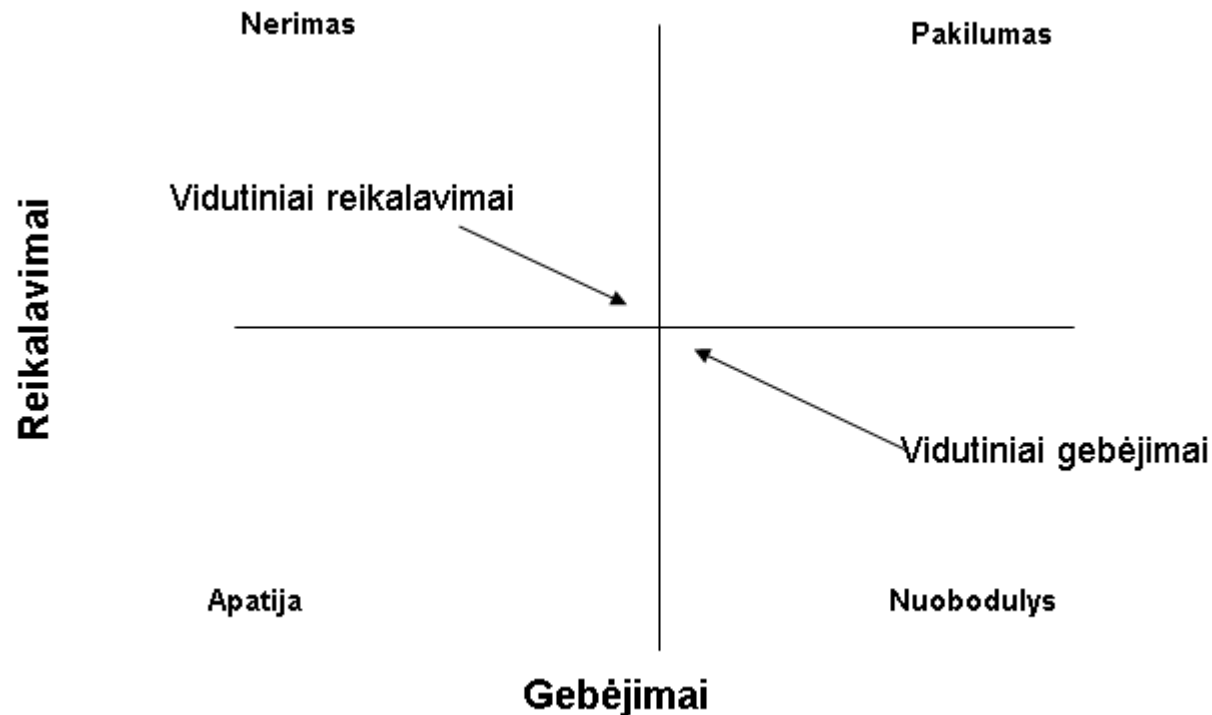

Pasitikėjimas savimi

- Pasitikėjimas savimi gali būti sumenkintas per didelio spaudimo, labia aukštų lūkesčių.
- Perfekcionizmas gali įstumti gabų vaiką į „tunelinį požiūrį“, kai jis niekam kitam, kaip tik muzikai, nenori skirti dėmesio (bendrasis lavinimasis ir socializacija).
- Daugumai muzikų būdinga žema savivertė – jie kartais patys sau kelia neįgyvendinamus reikalavimus. Todėl jiems reikia nuolat priminti, kokie jie yra nuostabūs.
- Jauniems atlikėjams labai svarbu reflektuoti savo pasiekimus ir atrasti savitą muzikavimo stilių, kai kurie vaikai tai gali daryti jau būdami 9-11 metų. Kai jie pasijaučia išsipildę ir sėkmingi, pagalbos motyvuojant nebereikia, o pasitikėjimas savimi labai greitai išauga.
- Pasitikėjimas savimi gali būti pakirstas pernelyg konkurencinėje aplinkoje. Tačiau konkurencija yra ir naudinga, konkursai – kaip galimybė kaupti ir plėtoti atlikėjo patirtį. Tačiau reikia kontroliuoti vaiko norą visada nugalėti.
- Pasirodymai atlikėjui būtini, todėl reikia ieškoti tinkamų formų. Išėitis – pasirodymai su choru ar orkestru.

Reikalavimų ir gebėjimų pusiausvyra grindžiamas išgyvenimų modelis

(M. Csikszentmihalyi ir U. Schiefele)

Praktikavimosi laikas

- Muzikavimo praktikos trukmė priklauso nuo vaiko amžiaus
- 7-9 metų vaikams pakanka pusvalandžio valandos kasdien
- 9-11 metų vaikams kasdieninė praktika turėtų pailgėti iki dviejų valandų
- Siūloma saviruošos laiką segmentuoti į 20 min. periodus kaskart padarant 5 min, pertrauką
- Prieš kiekvieną repeticiją siūloma padaryti trumpą kardio treniruotę – apšilimą, kuris padeda išvengti įtampos.
- Iki 20 metų amžiaus reikia būti grojus apie 10 000 val. (A. Eriksson)

Juliano Rachlino liudijimai

- Lietuvos žydas (1974). Su šeima emigravo į Austriją. 14 metų laimėjo Eurovizijos jaunųjų muzikų konkursą ir iki 19 metų tęsė žvaigždės karjerą.
- 19 metų įvyko perdegimas – „Aš nebesusitvarkau su aplinkos spaudimu“
- Išvyko studijuoti į JAV, kur nebuvo toks žinomas. „Tie dveji metai man buvo labai naudingi savęs atradimo prasme.“ Autoritetai – Rostropovičius ir Maazelis – „nuolat buvo pasiruošę padėti patarimu ir sukuriamu tikėjimo manimi jausmu.“
- Visa tai padėjo Rachlinui grįžti į sceną brandesniam ir užsiauginusiam „tvirtesnę odą“.

Juliano Rachlino liudijimai

- „Aš buvau auklėjamas rusiška maniera – treniravausi valandų valandas kaip solistas. Bet galiausiai supratau, kad koks geras solistas bebūtum, tu nemoki komunikuoti su orkestru.“
- Jo, jau tapusio mokytoju sprendimas yra groti su mokiniai **kuo daugiau ansamblinės (kamerinės) muzikos**.
- Muzikantas, kuris grojo daug kamerinės muzikos išsiugdo puikų kontaktą su orkestru.
- Jis siekia, kad jo smuiko mokiniai išmokytų groti altu ir kvartete atliktų alto partiją – taip jie išmoksta girdėti kitus. Taip ugdoma tikrai galinga muziko dvasia.
- „Žinoma, labai svarbu, kad gabūs vaikai turėtų puikų pedagogą ir daug praktikuotųsi. Bet nemažiau svarbu, kad jie turėtų normalią vaikystę – eitų į kiną, vakarėlius. Jie turi turėti galimybę pabūti normaliais žmonėmis.“

„Sėkmės lydimo“ gabaus vaiko tipas

(A. Šimelionienė)

- Daugiau nei 90 proc. atpažintų gabių mokyklinio amžiaus vaikų yra būtent šio gabaus vaiko tipo. Šio tipo gabūs vaikai išsiskiria iš bendraamžių gerais pažymiais, intelektinių gebėjimų ar pasiekimų ir žinių testų rezultatais. Jie klauso mokytojų ir tėvų, elgiasi ir daro tai, kas iš jų reikalaujama, ko iš jų tikimasi. Paprastai tokie vaikai atitinka įvairiausių programų gabiems vaikams kriterijus.
- Parama mokykloje ir namuose. Šio tipo vaikams labiausiai tinka paankstintas ir pagilintas arba paspartintas mokymas, savarankiškas mokymas(is), galimybė išbandyti įvairias mokymo(si) formas. Labai svarbi galimybė bendrauti ir mokytis su tokiais pat gabiais vaikais. Geriausia pagalba ir parama namuose šiems vaikams būtų ugdyti jų savarankiškumą, gerbti jų interesus, skatinti veiklą, teikiančią galimybę rizikuoti.

„Sunkaus“ gabaus vaiko tipas

(A. Šimelionienė)

- Tai išskirtinis gabaus vaiko tipas. Dažniausiai šie vaikai pasižymi dideliu kūrybingumu. Abejoja autoritetais, neretai gali prieštarauti mokytojui, būti netaktiški, sarkastiški, užsispyrę. Bendraudami su kitais, linkę konfliktuoti. Gauna nedaug apdovanojimų ar teigiamų įvertinimų. Deja, daugelis šių vaikų nepatenka į įvairias gabių vaikų ugdymo programas.
- Parama mokykloje ir namuose. Tokiems vaikams geriausia pagalba ir parama mokykloje yra tinkamas, jų poreikius ir elgesį suprantantis mokytojas, kuris leistų išreikšti jiems jausmus, aiškiai ir kryptingai vadovautų jų mokymosi procesui, suteiktų pagilinto mokymosi galimybes, tinkamai lavintų pažintinius ir socialinius jų įgūdžius. Elgesio korekcijai tinka įvairiausios elgesio sutartys. Geriausia pagalba ir parama namuose šiems vaikams būtų jų priėmimas ir supratimas, jų interesų gynimas mokykloje, leidimas užsiimti veikla, atitinkančia jų interesus, įtraukimas į bendrą šeimos narių veiklą

„Slepiančio savo gabumus“ gabaus vaiko tipas

(A. Šimelionienė)

- Šiam gabaus vaiko tipui dažniausiai priklauso tie vaikai, kurie praranda motyvaciją ir susidomėjimą tuo, kuo anksčiau domėjosi, kurie neigia ir slepia savo gabumus, stengdamiesi priklausyti ne tokių gabių savo bendraamžių grupei. Šiam gabaus vaiko tipui dažniausiai priklauso vidutinio mokyklinio amžiaus mergaitės.
- Parama mokykloje ir namuose. Geriausia pagalba ir parama tokiems vaikams mokykloje – kuo anksčiau juos atpažinti. Svarbu parodyti tinkamą tos pačios lyties gabaus vaiko elgesio modelį, konsultuoti profesijos pasirinkimo, karjeros klausimais. Geriausia parama namuose – kai šeimos nariai supranta tokio jų elgesio priežastis, leidžia vaikui būti su bendraamžiais ir patys skiria laiką būti kartu su vaiku, įsigilinti į jo elgesį ir suprasti jo sunkumus.

„Iškritusiojo iš mokyklos“ gabaus vaiko tipas

(A. Šimelionienė)

- Dažniausiai šio tipo vaikų interesai yra už mokyklos ribų, nes jie negauna paramos ir nerealizuoja savęs įprastoje mokyklinėje aplinkoje. Neretai jie mokyklą lanko nenuosekliai, o jei ir lanko, tai sunkiai įsitraukia į klasės ir mokyklos veiklą.
- Parama mokykloje ir namuose. Geriausia pagalba ir parama mokykloje – tinkamas šių vaikų pedagoginis psichologinis įvertinimas, netradicinės ir alternatyvios mokymo formos. Geriausiai šio tipo vaikų poreikius atitinka individuali programa, intensyvus kursas, įvairūs mokymo būdai (individualus mokymas, atskyrimas nuo kitų klasės vaikų ir pan.). Dažnai reikalinga psichologo konsultacija (individuali, grupinė, šeimos), socialinių įgūdžių ugdymo programos. Geriausia pagalba ir parama namuose šiems vaikams yra geranoriška namų aplinka ir šeimos narių palaikymas. Naudingos ir visos šeimos psichologinės konsultacijos

„Dvejopai išskirtinio“ gabaus vaiko tipas

(A. Šimelionienė)

- Šis tipas apima vaikus, kurių išskirtinumas dvejopas – jie pasižymi ir gabumais, ir vienu ar kitu sutrikimu, tokiu kaip sensorikos sutrikimai, mokymosi negalios ir pan. Turimas sutrikimas neleidžia pasireikšti gabumams. Dėl šios priežasties šių vaikų gabumus sunku atpažinti, ir dažnai jie taip ir nesulaukia tinkamo ugdymo ir paramos.
- Parama mokykloje ir namuose. Geriausia pagalba ir parama mokykloje – leisti jiems dalyvauti gabių vaikų programose, suteikti alternatyvaus mokymosi galimybes, gerinti turimus vaiko gebėjimus. Svarbu pabrėžti šių vaikų stiprybes ir mokyti tinkamų socialinių įgūdžių. Neretai reikalinga psichologo ar kitų specialistų konsultacija. Geriausia parama namuose – jų interesų gynimas mokykloje, leidimas užsiimti veikla, atitinkančia jų interesus, įtraukimas į bendrą šeimos narių veiklą

„Savarankiško“ gabaus vaiko tipas

(A. Šimelionienė)

- Tai savarankiški sėkmingai besimokantys gabūs vaikai. Šis tipas panašus į „sėkmės lydimą“ gabaus vaiko tipą, tik šie vaikai patys stengiasi susikurti savo mokymosi galimybes. Jie patys „pasiima“ tai, ko mokymosi sistema jiems negali duoti.
- Parama mokykloje ir namuose. Jiems reikalingas grįžtamasis ryšys, tinkamas vadovavimas, tinkamos mokymosi alternatyvos. Svarbu pagilinti ir papildyti tokio vaiko ugdymo programą, paspartinti mokymą, neriboti mokymuisi skirtą laiką, planuoti studijų, karjeros galimybes. Parama namuose – suteikti galimybes domėtis, gilintis savo srityje, leisti bendrauti su įvairaus amžiaus vaikais, paskatinti domėtis ir tuo, kuo domisi tėvai. Pastaruoju metu kalbama ir apie būtinybę skirti septintą, „kitakalbio (ar kitos kultūros)“ gabaus vaiko tipą. Tai gabių vaikų grupė, kurios ugdymas kelia daug rūpesčių tiek psichologams, tiek pedagogams visame pasaulyje. Minėti gabių vaikų tipai padeda mums geriau suvokti pažintinius, emocinius ir socialinius gabių vaikų poreikius. Jie padeda geriau suprasti ir galimas gabių vaikų gebėjimų nerealizavimo priežastis. Jas dar kiek plačiau aptarsime tolesnėje skyriaus dalyje.

Apibendrinant

- Vaikų gabumai ir jų raiška labai įvairūs
- Pedagogui, siekiančiam atrasti gabius vaikus, būtinas ypatingas pedagoginis jautrumas ir kantrybė
- Muzikai gabūs beveik visi
- Muzikiniai gabumai pasireiškia anksti, yra ryškūs: aktyvi reakcija, intonacija, ritmiškumas ir koordinuotas judėjimas...
- Ypač reikšmingi pirmieji 9 vaiko gyvenimo metai – būtina muzikalumą ugdanti aplinka (muzikų dinastijos)
- Genai turi įtakos tik tuomet, kai daug praktikuojamasi
- Gabūs muzikai vaikai ja gyvena, maitinasi kvėpuoja

Svarbu!

- Muzikalumą puoselėjanti aplinka
- Charakterio ugdymas
- Pritaikyta konkrečiam vaikui metodika
- Adekvatus praktikavimosi laikas ir jo kokybė
- Pedagogas ir autoritetai
- Tikėjimas vaiko galimybėmis, palaikymas
- Vaizduotės ugdymas
- Muzikinio ugdymo veiklų visapusiškumas
- Prusinimasis
- Asmenybės branda

Literatūra

- Brandišauskienė A. (2009) *Gabių mokinių ypatumų atpažinimas mokykloje*. Jaunųjų mokslininkų darbai. Nr. 2 (23). Prieiga per internetą: <file:///C:/Users/OptiPlex/Desktop/6118449.pdf>
- Briers S. (2011). *Laimingos vaikystės psichologija*. Vilnius: Tyto Alba
- Eriksson K. A., Krampe R. Th., Tesch-Romer C. (1993) The Role of Deliberate Practice in the Acquisition of Expert Performance. *Psychological Review* 1993, Vol. 100. Prieiga per internetą: <https://www.gwern.net/docs/psychology/writing/1993-ericsson.pdf>
- Gagné, F. (1999). *My Convictions About the Nature of Abilities, Gifts, and Talents*. *Journal for the Education of the Gifted*, Vol. 22, No. 2
- Gagné, F. (2009) *Building gifts into talents: Brief overview of the DMGT 2.0*. Prieiga per internetą http://docs.wixstatic.com/ugd/b64a15_d990e509038044d6a59b648bb9e2c472.pdf
- Gordon E. E. (1987) *The Nature, Description, Measurement and Evaluation of Music Aptitudes*. Chicago: G. I. A.
- Gordon E. E., Cameron Ch. (1999) *Vaiko muzikalumo puoselėjimas*. – Vilnius: Kronta
- Hambrick D., Tucker-Drob E. (2015) *The genetics of music accomplishment: evidence for gene-environment correlation and interaction*. *Psychonomic Bulletin & Review*, vol. 22
- Harvey D. (2016) *How to recognize the musical talent in your child*. Piedmont Parent. Prieiga per internetą: <http://www.piedmontparent.com/PP/How-to-Recognize-Musical-Talent-in-Your-Child/>
- Furtados school of music (2017). *How to identify and develop the musical talent in your child*. Prieiga per internetą: <http://www.furtadosschoolofmusic.com/how-to-identify-and-develop-the-musical-talent-in-your-child/>
- *Kaip atpažinti vaiko gabumus?* Metodinės rekomendacijos pedagogams, švietimo pagalbos specialistams ir tėvams. Parengė A. Šimelionienė. – Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras, 2008. Prieiga per internetą: <file:///C:/Users/OptiPlex/Desktop/Vaiko%20gabumai.pdf>
- “Musical Intelligence”: *Applying Howard Gardner’s Theory to Music Education*. Prieiga per internetą: <https://funmusicco.com/musical-intelligence-applying-howard-gardners-theory-to-music-education/>
- Lehrer J. (2013) *Vaizduotė. Iš kur kyla kūrybiškumas*. Vilnius: Baltos lankos
- Sacks O. (1995) *Musical Abilities*. Prieiga per internetą <http://science.sciencemag.org/content/268/5211/621.1>
- Šečkuvienė H. (2004) *Mokinių muzikinių gabumų problema mokant muzikos*. – Žvirblių takas, Nr. 1
- *Šiuolaikinės meninio ugdymo koncepcijos. Ugdymo teorija JAV (2000)*. sud. V. Matonis. – Vilnius: Enciklopedija
- The Genius is all of Us. (2007) *On Musical Talent*. Prieiga per internetą: http://geniusblog.davidshenk.com/2007/01/more_on_musical.html
- The HUB (2014) *How to Recognize, Support and Teach Musically Gifted Kids*. Prieiga per internetą: <http://thehub.musiciansfriend.com/artist-interviews/how-to-recognize-support-and-teach-musically-gifted-kids>
- The Strad (2017) *How to nurture a musical prodigy*. Prieiga per internetą: <https://www.thestrad.com/how-to-nurture-a-musical-prodigy/2925.article>
- Tynan B. (2012) *Kaip pažadinti vaiko genialumą*. Vilnius: Presvika
- Wood D. (2017) *6 Secrets To Unlock Your Child’s Talent*. Prieiga per internetą: <http://www.pbs.org/parents/education/music-arts/6-secrets-to-unlocking-your-childs-talent/>